

On Dokuzuncu Söz

Resûl-u Ekrem'in peygamberliğine dairdir (aleyhissalâtü vesselam).

وَمَا مَدَحْتُ مُحَمَّدًا بِمَقَالَتِي وَلَكِنْ مَدَحْتُ مَقَالَتِي بِمُحَمَّدٍ¹

Evet şu söz güzeldir. Fakat onu güzelleştiren, güzeller güzeli Resûl-u Ekrem'in (aleyhissalâtü vesselam) vasıflarıdır.

On dört “reşha”yı içeren On Dördüncü Lem’a’nın

BİRİNCİ REŞHA²

Rabbimizi bize tarif eden üç büyük, küllî öğretici var:

Biri, şu kâinat kitabıdır ki, onun şahitliğini ilk on üç Lem’a’dan ve Arapça Nur Risalesi’nin³ On Üçüncü Ders’inden bir parça işittik.

Biri, şu büyük kitabın en büyük ayeti olan Son Peygamber’dir (aleyhissalâtü vesselam).

Biri de, Kur’an-ı Azîmüşşan’dır.

Şimdi, konuşan bir delil olan Son Peygamber’i (aleyhissalâtü vesselam) tanımalı, dinlemeliyiz. Evet, onun manevî şahsiyetine bak:

Yeryüzü bir mescit, Mekke bir mihrap, Medine bir minber, açık bir tevhid delili olan Peygamberimiz (aleyhissalâtü vesselam) bütün

¹ “Ben sözlerimle Muhammed’i (aleyhissalâtü vesselam) övmüş olmadım; aslında sözlerimi Muhammed (aleyhissalâtü vesselam)’la övmüş ve güzelleştirmiş oldum.” Hassân İbni Sâbit’in sözü olarak İbnü’l-Esîr, *el-Meselû’s-Sâir* 2/357; el-Kalkaşendî, *Subhu’l-A’sâ* 2/321; İmâm Rabbânî, *el-Mektûbât* 1/58 (44. Mektup).

² **Reşha:** Damla, sızıntı.

³ Nurun İlk Kapısı (*Mesnevî-i Nuriye*).

müminlere imam, insanlığa hatip, bütün peygamberlere reis, evliya-ya efendi, peygamber ve velilerin meydana getirdiği bir zikir halkasının başı...

O, öyle nuranî bir ağaçtır ki, bütün peygamberler canlı, dipdiri kökleri, veli zâtlar taze meyveleridir. Mucizeleriyle bütün peygamberler ve kerametleriyle bütün veliler, onun her bir davasını tasdik edip imzalar. Zira o, **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** der ve bunu dava eder. Onun sağında ve solunda, yani geçmiş ve gelecek taraflarında saf tutan o nuranî, zikreden zâtlar aynı kelimeyi tekrar ederek hep beraber, mânen “*Sadakte ve bilhakki natakte*” (“Doğru söyledin ve hakkı konuştun.”) derler. Hangi vehmin haddine ki, böyle sayısız imzayla doğrulanan bir davaya şüphe karıştırırsın!

İKİNCİ REŞHA

O nuranî tevhid delili, nasıl ki, iki tarafındaki o zâtların ittifakı ve yanlışlığına ihtimal bulunmayacak derecede kesin haberleriyle doğrulanıyor. Aynen öyle de, Tevrat ve İncil gibi semavî kitapların⁵ HAŞİYE yüzlerce işareti, doğumundan önce ve doğumu anında meydana gelen harika hadiselerin binlerce emaresi, sesi işitilip kendisi görünmeyen varlıkların, gelecekte haber veren cinlerin meşhur müjdele-ri, kâhinlerin birbirini destekleyen tevatür derecesindeki şahitlikleri, ayın iki parçaya bölünmesi gibi peygamberliğine delil olan binlerce mucizesi ve getirdiği dinin hakkaniyeti de onu doğrular ve tasdik eder. Bununla beraber, zâtında gayet mükemmel, övülmeye lâyık ahlâkı.. vazifesinde sonsuz güzellikteki yüksek vasıfları.. kusursuz olan güvenilirliği.. iman kuvvetini, tereddütsüz inancını ve Allah’a son derece itimadını gösteren fevkalâde takvası, fevkalâde kulluğu, fevkalâde ciddiyeti ve metaneti; onun, davasında ne kadar doğru sözlü olduğunu güneş gibi aşikâr gösteriyor.

⁴ “Allah’tan başka ilah yoktur.” (Sâffât sûresi, 37/35; Muhammed sûresi, 47/19)

⁵ HAŞİYE Hüseyin-i Cîsrî *Risale-i Hamîdiye*’sinde o semavî kitaplardan yüz işaret çıkar-mıştır. Tahriften sonra bile bu kadar varsa, elbette öncesinde bundan daha çok işaret olduğu anlaşılır.

* Hüseyin Cîsrî, *Risâle-i Hamîdiye* (Türkçe tercüme) s. 52-94.

ÜÇÜNCÜ REŞHA

İstersen gel, Saadet Asrı'na, Arap yarımadasına gidelim. Hayalen de olsa, onu vazife başında görüp ziyaret edelim. İşte bak:

Ahlâkının mükemmelliği ve yüzünün, görünüşünün güzelliğiyle seçkin bir zât görüyoruz. Elinde mucizeli bir kitap, dilinde hakikatleri bildiren bir hitap, bütün insanlara, hatta cinlere, meleklerle ve bütün varlıklara ezeli bir hutbeyi okuyor. Âlemin yaratılışındaki sır olan hayret verici bir muammayı çözüp açıklayarak ve kâinatın hikmeti olan muğlâk tılsımı keşfederek, “Necisin? Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun?” gibi, bütün varlıklara sorulan, akılları hayrette bırakıp meşgul eden üç zor, müthiş ve mühim soruya ikna edici, makbul cevaplar veriyor.

DÖRDÜNCÜ REŞHA

Bak, o zât öyle bir hakikat ışığı yayar ki, eğer onun nuranî irşad dairesinin dışından baksan, elbette kâinatı büyük bir matem yurdu hükmünde ve her şeyi birbirine yabancı, hatta düşman, cansız varlıkları dehşetli cenazeler şeklinde, bütün canlıları da yokluk ve ayrılık tokadıyla ağlayan yetimler gibi görürsün.

Şimdi bak, onun nuruyla o matem yurdu, şevk ve cezbe içinde bir zikir meclisine döndü. O birbirine yabancı ve düşman görünen varlıklar, dost ve kardeş oldu. O cansız, hareketsiz, ölü varlıklar, sevimli birer memur, itaatkâr birer hizmetçi halini aldı. Ağlayıp şikâyet eden o kimsesiz yetimler ise tesbihle Allah'ı zikreden veya vazife paydosuna şükreden birer varlık şekline girdi.

BEŞİNCİ REŞHA

Hem o nur ile, kâinatta olup bitenler, bütün hareketler, çeşitlilik ve değişimler mânâsızlıktan, gayesizlikten ve tesadüf oluncağı olmaktan kurtulur. Bunlar Cenâb-ı Hakk'ın birer mektubu, yaratılış kanunlarının birer sayfası, ilahî isimlerin birer aynası seviyesine, âlem de Samed Yaratıcının hikmetli bir kitabı mertebesine yükselir.

Hem insanı bütün hayvanların aşağısına düşüren sonsuz zayıflığı, aczi, fakrı ve ihtiyaçları, onu bütün canlılardan daha bedbaht eden,

ona gam, elem ve hüzn veren aklı o nurla aydınlandığı vakit; insan bütün canlıların, bütün varlıkların üstünde bir dereceye çıkar. O nurlanmış aczi, fakrı, aklı ve duası ile nazenin bir sultan ve yakarışı ile yeryüzünün nazlı bir halifesi olur.

Demek, o nur olmazsa kâinatın, insanın, hatta her şeyin kıymeti hiçe iner. Evet, elbette böyle benzersiz bir sanatla yaratılmış olan kâinatta böyle bir zât lâzımdır. Yoksa kâinat ve felekler olmamalıdır.

ALTINCI REŞHA

İşte o zât, ebedî bir saadetin habercisi, müjdecisi; sonsuz bir rahmetin kâşifi, ilancısı; Cenâb-ı Hakk'ın rubûbiyetindeki güzellikleri bildiren, onların seyircisi ve ilahî isimlerin hazinelerinin keşfedicisi, rehberi olduğundan; kulluğu yönüyle baksan, onun bir muhabbet ve rahmet timsali, insanlığın en şerefli ve yaratılış ağacının en nuranî meyvesi hükmündeki mahiyetini görürsün. Peygamberliği yönüyle baksan, o zâtın hak bir delil, bir hakikat ışığı, hidayet güneşi ve saadet vesilesi olduğunu anlarsın.

İşte, bak! Onun nuru nasıl şimşek gibi, doğudan batıya her tarafı tuttu. Yeryüzünün yarısı ve insanlığın beşte biri onun hidayet hediyesini kabul edip canından aziz bildi. Bizim nefsimize ve şeytanımıza ne oluyor ki, böyle bir zâtın bütün davalarının esası **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** hakikatini bütün mertebeleriyle beraber kabul etmesin!

YEDİNCİ REŞHA

İşte bak, o zât (*aleyhissalâtu vesselam*) şu geniş yarımadada, âdetlerine körü körüne bağlı ve inatçı çeşitli kavimlerin kötü ahlâkını, çirkin ve vahşi âdetlerini ne çabuk, bir defada söküp attı, onları güzel ahlâk ile donatıp bütün âleme rehber ve medenî milletlere üstad eyledi. Bak, bu görünüşte ve zorla elde edilmiş bir hâkimiyet değildir. O zât, akılları, ruhları, kalbleri, nefisleri fethedip kendine bağlamış; kalblerin sevgilisi, akılların rehberi, nefislerin terbiyecisi ve ruhların sultanı olmuştur.

⁶ “Allah’tan başka ilah yoktur.” (Sâffât sûresi, 37/35; Muhammed sûresi, 47/19)

SEKİZİNCİ REŞHA

Bilirsin ki, sigara gibi küçük bir âdeti bile, küçük bir toplumda büyük bir hükümdar ancak büyük bir gayretle temelli ortadan kaldıracabilir. Halbuki bak:

Bu zât, inatçı, tutucu ve büyük toplumlardan pek çok köklü âdeti, görünüşte küçük bir kuvvetle, az bir gayretle, kısa bir zamanda kaldırıp yerine öyle yüksek bir ahlâk koymuştur ki, âdeta onların dem ve damarlarına karışmış gibi kalıcı olarak yerleştirmiştir. Bunun gibi daha birçok harika icraat yapmıştır.

İşte, şu Saadet Asrı'nı görmeyenlerin gözüne Arap yarımadasını sokuyoruz. Haydi, yüzlerce filozofu alsın, oraya gidip yüz sene çalışsınlar! Acaba o zâtın, o zamana kıyasla yaptığı bir senelik icraatın yüzde birini yapabilirler mi?

DOKUZUNCU REŞHA

Hem bilirsin ki, basit bir adam, küçük fakat mahcup edici bir yalanı az bir haysiyetle, küçük bir toplulukta, küçük ve tartışmalı bir meselede, düşmanlarının yanında, utanmadan, korkusuzca, hilesini hissettirmeyecek derecede endişe ve telâş göstermeden söyleyemez. Şimdi bu zâta bak:

Onun pek büyük bir vazifede, pek büyük bir vazifeli olarak, pek büyük bir haysiyetle, çok emniyete muhtaç bir halde, pek büyük bir cemaatte, pek büyük bir düşmanlık karşısında, pek büyük meselelerde, pek büyük bir davada serbestçe, korkusuzca, tereddütsüz, telâşsız, utanmaksızın, samimi bir şekilde, büyük bir ciddiyetle, hasımlarının damarlarına dokunduracak gür bir sesle, yüce bir üslûpla söylediği sözlerde hiç yalan bulunabilir mi? O sözlere hile karışması mümkün müdür? Asla!

⁷ إِنَّهُ هُوَ إِلَّا وَحْيِي يُوحَىٰ Evet, hak aldatmaz, hakikati gören aldanmaz. Onun hak olan mesleği hileye ihtiyaç duymaz, tenezzül etmez. Haya-
lin ne haddine ki, hakikati görenlerin gözüne hakikat gibi görünsün,
onları aldatsın!

⁷ “O, kendisine indirilen bir vahiyden başka bir şey değildir.” (Necm sûresi, 53/4)

ONUNCU REŞHA

İşte bak! O zât ne kadar merak uyandıran, cazibeli, lüzumlu ve müt-hiş hakikatleri gösterir, meseleleri ispat eder. Bilirsin ki, insanı en çok tahrik eden şey meraktır. Hatta sana, “Ömrünün ve malının yarısını ve-rirsen, aydan ve Jüpiter gezegeninden biri gelip oralarda ne var, ne yok söyleyecek. Senin istikbalini ve başına gelecekleri doğru olarak haber verecek.” dense, merakın varsa ömrünün ve malının yarısını verirsin.

Halbuki şu zât öyle bir Sultan’dan haber getiriyor ki, O’nun mem-leketinde ay, bir sinek gibi, bir pervanenin etrafında döner. O per-vane dünyadır, bir lambanın etrafında uçar. O lamba ise güneştir, o Sultan’ın binlerce menzilinden bir misafirhanesinde, binlerce lamba-dan biridir.

Hem o zât, akıllara durgunluk veren öyle bir âlemden doğru şe-kilde bahsediyor ve öyle bir değişimi haber veriyor ki, binlerce yer-küre bomba olup patlasa o kadar hayret uyandırmaz. Bak, onun dilinde ¹⁰إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ⁸، إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ⁹، أَلْفَارَعَةُ¹⁰ gibi sûreleri işit...

Hem öyle bir istikbalden doğru haberler veriyor ki, şu dünyanın geleceği ona nispeten bir damla serap hükmündedir. Ve öyle bir sa-adeti müjdeliyor ki, dünyanın bütün saadetleri ona kıyasla ebedî bir güneşin yanındaki bir anlık parıltı gibidir.

ON BİRİNCİ REŞHA

Böyle hayret uyandırıcı ve muamma dolu olan şu kâinatın görü-nen perdesi altında, elbette ve elbette öyle harikulâdelikler bizi bekli-yor. Onları haber verecek, böyle harika ve fevkalâde, mucizeler göste-ren bir zât lâzımdır. Hem bu zâtın halinden, sözlerinden anlaşılıyor ki, o görmüş, görüyor ve gördüğünü söylüyor. Bizi nimetleriyle donatan şu “Göklerin ve Yerin İlâhı” bizden ne istiyor, O’nun rızası nasıl elde edilir; pek sağlam bir şekilde ders veriyor.

Bunlar gibi daha pek çok merak uyandıran, lüzumlu hakikati ders veren bu zât karşısında her şeyi bırakıp ona koşmak, onu dinlemek

⁸ “Güneş dürülüp ışığı söndüğü zaman.” (Tekvir sûresi, 81/1)

⁹ “Gök yarıldığı zaman.” (İnfitâr sûresi, 82/1)

¹⁰ “...kapıları döven ve dehşetiyle kalblere çarpan o kıyamet felaketi...” (Kâria sûresi, 101/1)

gerekirken, çoğu insana ne olmuş ki, sağır, kör ve divane hale gelmişler; hakkı görmüyor, bu hakikati işitmiyor, anlamıyorlar...

ON İKİNCİ REŞHA

Şu varlıkların tek bir Yaratıcının eseri olması, nasıl şüphe götürmez bir hakikatse, işte şu zât da o derecede hak ve doğru sözlü bir delil, aynı şekilde haşrin ve ebedî saadetin kesin, parlak bir şahididir. Hatta doğru yolu göstermesiyle ebedî saadetin meydana gelme sebebi ve ona ulaşma vesilesi olduğu gibi, duası ve niyazıyla da o saadetin varlık sebebi ve yaratılış vesilesidir.

Haşir meselesinde geçen şu sırrı, makam münasebetiyle burada tekrar ediyoruz.

- İşte bak, o zât, dairesi öyle geniş ve büyük bir namazda dua ediyor ki, âdeta bu yarımada, hatta bütün yeryüzü onun namazına uyar, onunla niyaz eder.
- Bak! Hem o geniş dairedaki namazı öyle büyük bir cemaatle kılıyor, Cenâb-ı Hakk’a öyle yalvarıyor ki, âdeta Hazreti Âdem’den asrımıza kadar gelmiş ve kıyamete kadar gelecek bütün nuranî, kâmil insanlar ona uyup duasına “âmin” diyor.
- Hem bak, o zât herkesin muhtaç olduğu öyle bir maksat için dua ediyor ki, sadece yeryüzündekiler değil, belki gök ehli, hatta bütün varlıklar duasına ortak olup, “Evet, ey Rabbimiz! Onun istediklerini ver, duasını kabul et! Biz de istiyoruz.” diyorlar.
- Hem fakrının şuurunda olarak, öyle hüznle, aşkla, iştiyakla, öyle tevazu ile yalvarıyor ki, bütün kâinatı ağlatıp duasına ortak ediyor.
- Öyle bir gaye için dua ediyor ki, insanı ve âlemi, hatta bütün varlıkları aşağıların en aşağısı olan dereceye düşmekten, kıymetsizlikten, faydasızlıktan kurtarıyor; en yüksek mertebe olan bekâyâ, kıymete, yüce vazifeye yükseltiyor.
- Hem öyle yüksek, öyle yakaran bir sesle istiyor ve öyle tatlı, merhamet dileyen bir niyaz ile yalvarıyor ki, âdeta sesini bütün varlıklara, göklere, Arş’a ıstıtırıp onları kendinden geçirircesine duasına “Âmin Allahım, âmin!” dedirtiyor.
- Bak, ebedî saadeti ve bekâyı, her şeyi işiten, sonsuz kerem sahibi öyle bir Kadîr’den ve her şeyi gören, sonsuz merhamet sahibi öyle

bir Alîm'den istiyor ki, o Zât, açıkça, en küçük canlının en gizli ihtiyacını, duasını görür, iştir, kabul buyurur ve ona merhamet eder. Yapılan dua, hal diliyle de olsa ona istediğini verir. Bunu öyle hikmetle, her şeyi görerek, merhametle yapar ki, o terbiye ve idarenin Semî, Basîr, Kerim ve Rahîm bir Zât'a has olduğuna şüphe bırakmaz.

ON ÜÇÜNCÜ REŞHA

İnsanların en faziletliilerini arkasına alarak şu yeryüzünde Arş-ı Âzam'a doğru el kaldırıp dua eden, insanlığın şeref kaynağı, zaman ve mekânda benzeri olmayan, gerçekten "Fahr-i Kâinat" unvanına lâyık o zât (*aleyhissalâtu vesselam*) acaba ne istiyor, bak, dinle:

Ebedî saadet istiyor, bekâ istiyor, Allah'a kavuşmayı ve cenneti istiyor. Hem de varlıkların aynasında hükümlerini ve güzelliğini gösteren, Cenâb-ı Hakk'ın bütün kutsî isimleriyle istiyor. Eğer rahmet, inayet, hikmet ve adalet gibi, bu istediklerinin varlığını gerektiren sayısız sebep ve delil olmasaydı, yalnız şu zâtın tek duası bile, Cenâb-ı Hakk'ın kudretine baharımızın yaratılışı kadar hafif gelen cennetin var edilmesi için yeterli olurdu. Evet, nasıl ki onun peygamberliği şu imtihan meydanının açılmasına sebep oldu, kulluğu da öteki âlemin açılmasına vesiledir.

Acaba hiç mümkün müdür ki, akıl sahiplerine ve varlığın hakikatini delilleriyle bilen zâtlara ¹¹لَيْسَ فِي الْإِمْكَانِ أَبْدَعُ مِمَّا كَانَ dedirten, âlemin şu görünen, üstün intizamı, şu rahmet içindeki kusursuz sanat ve rubûbiyetin benzersiz güzelliği; öyle bir çirkinliği, merhametsizliği, intizamsızlığı kabul etsin; en ufak, en önemsiz istekleri, sesleri itina ile iştirip ihtiyaçları karşılasın da, en mühim, lüzumlu arzuları basit görüp iştirme-sin, anlamasın, karşılıksız bıraksın! Hâşâ ve kellâ! Yüz bin defa hâşâ! Böyle bir güzellik, öyle bir çirkinliği kabul edip çirkin hale gelemes.

Ey hayalî arkadaşım! Şimdilik yeter, geri dönmeliyiz. Zira şu zamanda, şu yarımada yüz sene de kalsak, o zâtın hayret verici icraatının ve vazifelerinin yüzde birini bile tamamen kavrayıp seyrine doyamayız.

¹¹ "Şu varlık âleminde, mevcut olandan daha mükemmeli, daha üstününün olması mümkün değildir." (Bkz. el-Gazâlî, *İhyâu Ulûmî'd-Dîn* 4/258; İbnî Arabî, *el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye* 1/53, 4/154, 6/392, 7/82, 8/221)

Şimdi gel, bugüne doğru dönerken geçmiş her asra birer birer bakacağız. İşte bak, nasıl her her asır, o hidayet güneşinden aldığı feyizle çiçek açmış; Ebû Hanife, İmam Şâfiî, Bayezid-i Bistâmî, Şah-ı Geylânî, Şah-ı Nakşibend, İmam Gazâlî ve İmam Rabbânî gibi milyonlarca nurlu meyve vermiş. Gördüklerimizin etraflica tarifini başka vakte bırakıp şimdi o mucizeler sahibi ve hidayete götüren zâta –bir kısım kesin mucizelerine işaret eden– bir salâvat getirmeliyiz.

عَلَىٰ مَنْ أُنْزِلَ عَلَيْهِ الْفُرْقَانُ الْحَكِيمُ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنَ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ سَيِّدِنَا
مُحَمَّدٍ أَلْفَ صَلَاةٍ وَأَلْفَ أَلْفِ سَلَامٍ بَعْدَ حَسَنَاتِ أُمَّتِهِ

عَلَىٰ مَنْ بَشَّرَ بِرِسَالَتِهِ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَالزَّبُورَ، وَبَشَّرَ بِنُبُوتِهِ الْإِسْرَافَاتِ وَهَوَاتِفِ
الْجِنِّ وَأَوْلِيَاءِ الْإِنْسِ وَكَوَاهِنُ الْبَشَرِ، وَأَنْشَقَّ بِإِسَارَتِهِ الْقَمَرُ سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ
أَلْفَ أَلْفِ صَلَاةٍ وَأَلْفَ أَلْفِ سَلَامٍ بَعْدَ أَنْفَاسِ أُمَّتِهِ

عَلَىٰ مَنْ جَاءَتْ لِدَعْوَتِهِ الشَّجَرُ، وَنَزَلَ سُرْعَةً بِدُعَائِهِ الْمَطَرُ، وَأَظْلَلَتْهُ الْعِمَامَةُ مَنْ
الْحَرِّ، وَشَبَّعَ مِنْ صَاعٍ مِنْ طَعَامِهِ مَاتٌ مِنَ الْبَشَرِ، وَتَبَعَ الْمَاءُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ
ثَلَاثَ مَرَّاتٍ كَالْكُوْثَرِ وَسَبَّحَ فِي كَفِّهِ الْحَصَاةَ وَالْمَدْرَ، وَأَنْطَقَ اللَّهُ لَهُ الضَّبُّ
وَالظَّبْيُ وَالذَّبُّ وَالْجِدْعُ وَالذَّرَاعُ وَالْجَمَلُ وَالْجَبَلُ وَالْحَجَرُ وَالشَّجَرُ، صَاحِبِ
الْمِعْرَاجِ وَمَا زَاغَ الْبَصَرُ، سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا وَشَفِيعِنَا مُحَمَّدٍ أَلْفَ أَلْفِ صَلَاةٍ وَأَلْفَ
أَلْفِ سَلَامٍ بَعْدَ كُلِّ الْحُرُوفِ الْمُتَشَكِّلَةِ فِي الْكَلِمَاتِ الْمُتَمَثِّلَةِ بِأَذْنِ الرَّحْمَنِ فِي
مَرَايَا تَمْوُجَاتِ الْهَوَاءِ عِنْدَ قِرَاءَةِ كُلِّ كَلِمَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ قَارِئٍ مِنْ أَوَّلِ التَّرْوِيلِ
إِلَىٰ آخِرِ الزَّمَانِ وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا يَا إِلَهَنَا بِكُلِّ صَلَاةٍ مِنْهَا، آمِينَ آمِينَ آمِينَ¹²

¹² “Ey varlığıyla varlığımızı aydınlatan, gözlerimize nurlar serpip bizi nefsin karanlıklarından kurtaran Rahmeti Sonsuz Rabbimiz! Arş-ı Azîm’den Kur’an-ı Hakîm’i üzerine indirdiğin nuranî zâta, yani Peygamber Efendimiz Hazreti Muhammed’e (sallallâhu aleyhi ve sellem) ümmetinin iyilikleri adedince, milyonlarca salât ve milyonlarca selam olsun!

Peygamberliğini Tevrat, İncil ve Zebur’un müjdelediği, irhâsatın (doğumundan hemen önce ve doğumu anında meydana gelen harikulâde hallerin), cinlerin hâtiflerinin, insanlık âleminde Allah dostlarının ve kâhinlerin haber verdiği, bir işaretiyle ayın parçalandığı Efendimiz Hazreti Muhammed’e (sallallâhu aleyhi ve

Şuâât-ı Mârifetü'n-Nebî adındaki Türkçe bir risalede; On Dokuzuncu Mektup'ta ve bu Söz'de kısaca işaret ettiğimiz Resûl-u Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselam*) peygamberlik delillerini beyan etmiştim. Hem o risalede Kur'an-ı Hakîm'in mucizelik yönleri de özet şeklinde anlatılmıştı. Yine *Lemaât* adında Türkçe bir risalede ve Yirmi Beşinci Söz'de Kur'an'ın kırk yönden mucize olduğunu kısaca gösterip o yönleri işaret etmiştim. O kırk yönden, yalnız Kur'an'ın nazmındaki belâgati, *İşârâtü'l-İ'câz* adındaki Arapça bir tefsirde, kırk sayfada yazmıştım. İhtiyacın varsa şu üç kitaba müracaat edebilirsiniz.

ON DÖRDÜNCÜ REŞHA

Mucizeler kaynağı ve en büyük mucize olan Kur'an-ı Hakîm, Resûl-u Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselam*) peygamberliği ile Cenâb-ı Hakk'ın birliğini ve tekliğini o derece kesin ispat ediyor ki, başka delile ihtiyaç bırakmıyor. Biz de onun tarifine ve tenkit konusu yapılmış bir iki parlak mucizelik yönüne işaret edeceğiz.

İşte, Rabbimizi bize tarif eden Kur'an-ı Hakîm,

- Şu büyük kâinat kitabının ezeli tercümesi...
- Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin şu yeryüzü ve gök sayfalarında saklı hazinelerinin kâşifi...
- Hadiselerin görünen yüzü altında gizli hakikatlerin anahtarı...

sellem) ümmetinin nefesleri adedince, milyonlarca salât ve selam olsun!

Davetine ağaçların koşup geldiği; duasıyla yağmurun hemen iniverdiği; sıcağın korumak için bulutların kendisine gölge yaptığı; bir ölçek yiyeceğiyle yüzlerce insanın doyduğu; parmaklarının arasından üç defa Kevser gibi suların çağladığı; avuçlarının içindeyken çakıl taşlarının ve toprağın Allah'ı tesbih ettiği; onun hürmetine Allah'ın kertenkeleyi, ceylanı, kurdu, ağaç kütüğünü, keçinin zehirli bacasını, deveyi, dağı, taşı ve ağacı konuşturduğu, Mirac'ın ve "Resûl'ün gözü başka yana kaymadı (ki, gördüğünü yanlış görmüş olsun), görebileceğinin ötesine yönelmedi (ki, bir serap görmüş olsun)."^{*} ayetinin mazharı olan Efendimiz ve Şefaatçimiz Hazreti Muhammed'e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), indirilmesinden bu yana Kur'an'ı okuyan her bir kimsenin okuduğu her bir kelimenin hava dalgalarının aynalarında Rahman'ın izniyle surete bürünen bütün kelimeleri ve bütün harfleri adedince, milyonlarca salât ve selam olsun.

Bütün bu salâvatların her biri hürmetine bizi bağışla, ey ilahımız, bize merhamet et, âmin, âmin, âmin..."

^{*} Necm sûresi, 53/17.

- Şu görünen âlemin perdesi arkasındaki gayb âleminden gelen Rahmanî lütufların ve ezelî hitabın hazinesi...
- İslam âleminin manevî güneşi, temeli, dayanağı, ahiret âlemlerinin haritası...
- Cenâb-ı Hakk'ın Zât'ının, sıfatlarının ve icraatının şerh edicisi, açık bir tefsiri, konuşan bir delili, parlak bir tercümanı...
- Şu insanlık âleminin terbiyecisi, hakiki hikmet kaynağı, rehberi ve hidayet vesilesi...
- Hem bir hikmet ve şariat kitabı...
- Hem bir dua ve kulluk kitabı...
- Hem bir emir ve davet kitabı...
- Hem de bir zikir ve marifet (Allah'ı tanıma) kitabıdır.

İşte Kur'an, bunun gibi, bütün manevî ihtiyaçlara hitap eden bir kitap, çeşitli yol ve meşreplerden evliya ve sıddıkların, asfiya¹³ ve hakikati araştırıp delilleriyle bilen zâtların her birinin meşrebine lâayk birer risale ortaya koyan mukaddes bir kütüphanedir.

Kur'an'ın kusur zannedilen tekrarlarındaki mucizelik parıltısına bak:

Kur'an hem bir zikir hem bir dua hem de bir davet kitabı olduğundan, içindeki tekrarlar güzeldir, hatta gerekli ve daha belığdir. Bunu kusur zannedenlerin düşündüğü gibi değıl... Zira zikrin hususiyeti, tekrar ile nurlandırmasıdır. Duanın hususiyeti, tekrar ede ede istekteki ısrarı ortaya koymaktır. Emir ve davetin gereğı ise tekrar ile pekiştirmektir.

Hem herkes, her vakit Kur'an'ın tamamını okumaya güç yetiremez, fakat çoğı kez bir sûre okuyabilir. Onun için, Kur'an'daki en mühim maksatlar birçok uzun sûrede beyan edilerek her bir sûre küçük birer Kur'an hükmüne geçmiştir. Demek ki, hiç kimseyi mahrum etmemek için tevhid, haşir ve Hazreti Musa'nın kıssası gibi bazı meseleler tekrarlanmıştır.

Hem bedenın ihtiyaçları gibi, manevî ihtiyaçlar da çeşitlidir. Bazısına insan her nefeste muhtaçtır; cisme hava, ruha Hû gibi... Bazısına her saat ihtiyaç duyar; ¹⁴ بِسْمِ اللَّهِ gibi... Demek, ayetlerin tekrarı,

¹³ **Asfiya:** Safiyet, takva ve kemâl sahibi, peygamber varisi zâtlar.

¹⁴ Allah'ın adıyla.

ihtiyaçların yinelenmesinden ileri gelmiştir ve bu ihtiyaca işaretle insanı uyandırıp teşvik etmek, onun manevî arzularını ve iştahını harekete geçirmek içindir.

Hem Kur'an, tesis edicidir; iyiyi ve kötüyü ayıran apaçık bir dinin (Din-i Mübin'in) esası ve şu İslam âleminin temelidir. Toplum hayatını düzenler, çeşitli tabakalardaki insanların tekrar edilen sorularına cevap verir. Tesis edene, koyduğu esasları sabit kılmak için tekrar lâzımdır. Pekiştirmek için tekrar, teyit için takrir,¹⁵ tahkik ve yine tekrar gerekir.

Hem Kur'an öyle büyük meselelerden ve ince hakikatlerden bahsediyor ki, onları herkesin kalbinde yerleştirmek için çok defa farklı suretlerde tekrar lâzımdır.

Bununla beraber, Kur'an'daki bu tekrarlar lafızları itibarı iledir. Yoksa aslında her bir ayetin pek çok mânâsı, faydası, yönü ve tabakaları vardır. Her bir makamda ayrı bir mânâ, fayda ve maksat için o beyanlar tekrar edilir.

Kur'an'ın kâinatla ilgili meselelerin bazılarına üstü kapalı bir şekilde, kısaca işaret etmesi ise irşada dair parlak bir mucizedir. İnkârcıların zannettiği gibi tenkit sebebi olamaz ve kusur değildir.

Soru: "Acaba Kur'an-ı Hakîm, neden varlıklardan felsefenin bahsettiği gibi bahsetmiyor? Bazı meseleleri özet halinde bırakıyor; bazısını ise herkesin anlayışını okşayacak, kimsenin hislerini rencide etmeyecek, sıradan insanların zihnini yormayacak, açık ve basit bir şekilde söylüyor."

Cevap olarak deriz ki: Felsefe hakikatin yolunu şaşırmış da onun için... Geçmiş derslerden ve Söz'lerden elbette anlamışsındır ki, Kur'an-ı Hakîm şu kâinattan, Cenâb-ı Hakk'ın Zât'ını, sıfat ve isimlerini bildirmek için bahsediyor. Yani bu kâinat kitabının mânâlarını anlatıp Hâlik'ini tanıtıyor. Demek, varlıklara kendileri için değil, Yaratıcıları hesabına bakıyor. Hem herkese hitap ediyor. Felsefe ise varlıklara kendileri için bakıyor. Bilhassa ilim sahiplerine hitap ediyor. Mademki Kur'an-ı Hakîm varlıkları delil yapıyor, öyleyse delilin açık olması, herkesçe çabuk anlaşılması gerekir.

Hem mademki doğru yola ulaştıran Kur'an, insanlığın bütün tabakalarına hitap eder. İnsanların çoğu ise avam tabakadandır. Elbette

¹⁵ **Takrir:** Yerleştirme, sağlamlaştırma.

irşad, lüzumsuz şeylerin üstü kapalı bir şekilde, kısaca anlatılmasını ve ince şeylerin temsille akla yaklaştırılmasını ister. Safsata ve yanılsa düştürmemek için, onların sığ nazarlarında aşikâr olan şeyleri lüzumsuz, belki zararlı bir surette değiştirmemeyi gerektirir.

Mesela Kur'an, güneş için der ki, "Dönen bir kandil, bir lambadır."¹⁶ Zira güneşten, güneşin mahiyeti için bahsetmez. Onun bir çeşit intizamın zembereği ve bir düzenin merkezi olduğunu, o intizam ve düzenin ise Sâni'in marifetine ayna olduğunu bildirir. Evet, Kur'an, ¹⁷وَالشَّمْسُ تَجْرِي "Güneş döner." der. "Döner" tabiriyle, kış-yaz, gece-gündüz değişimindeki kusursuz kudret tasarrufunu hatırlatıp Sâni'in büyüklüğünü anlatır. İşte, bu "dönmek" fiilinin hakikati ne olursa olsun, kastedilen, nakış nakış işlenen ve görünen intizama tesir etmez.

Hem Kur'an, ¹⁸وَجَعَلَ الشَّمْسُ سِرَاجًا der. "Sirac" yani "lamba" tabiriyle, âlemin bir saray şeklinde yaratıldığını, içindeki eşyanın ise insanlar ve canlılar için hazırlanmış ziynetler, yiyecekler ve hayat için gerekli şeyler olduğunu; güneşin de o sarayı aydınlatan itaatkâr bir lamba mahiyeti taşıdığını hatırlatarak Hâlık'ın rahmet ve ihsanını anlatır.

Şimdi bak, şu sersem ve geveze felsefe ise ne der:

"Güneş sıvı haldeki büyük bir ateş kütesidir. Kendisinden kopmuş olan gezegenleri etrafında döndürür. Büyüklüğü şu kadardır, mahiyeti şöyledir, böyledir..." Ruha korkutucu bir dehşetten, müt-hiş bir hayretten başka bir şey vermez. Güneşten Kur'an gibi bahsetmez.

İşte, içi kof, dışı gösterişli felsefî meselelerin ne kıymette olduğunu buradan anla. Onların görünüşteki parlaklığına aldanıp Kur'an'ın gayet mucizevî beyanına karşı hürmetsizlik etme!

Bir Hatırlatma: Arapça Risale-i Nur'da On Dördüncü Reşha'nın altı "katre"si, bilhassa Dördüncü Katre'nin altı "nükte"si, Kur'an-ı Hakîm'in kırk kadar mucizelik yönünden on beşini bildirir. Onunla yetinerek burada kısaca temas ettik. İstersen ona müracaat et, bir mucizeler hazinesi bulursun.

¹⁶ Bkz. Yûnus sûresi, 10/5; Enbiyâ sûresi, 21/33; Furkan sûresi, 25/61...

¹⁷ Yâsîn sûresi, 36/38.

¹⁸ "Güneşi de (ışığı kendinden) bir lamba yaptı." (Nûh sûresi, 71/16)